

МИСТЕЦЬКІ ПРОЕКТИ УЛЯНИ КРЕХОВЕЦЬ ЯК РЕАКЦІЯ НА ПОДІЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Горбань С. І.

ВСТУП

*«Кожен має свій спосіб молитви. В мене
це була молитва пензлем» (Уляна Креховець)*

Сьогодні сакральне мистецтво стає методом рефлексії та емпатії стосовно подій російсько-української війни та способом їх фіксації. На думку експертів, в наш швидкоплинний час мистецтво має не лише динамічно реагувати на зміни та відображати суспільні потреби, а й впливати на їх формування¹. Один з засновників проекту «Ікони на ящиках з-під набоїв» Олександр Клименко вважає, що «іконопис є мистецтвом, що однаково належить як минулому, так і майбутньому, навіть може створювати нові сенси, нову реальність, адекватно і глибоко реагувати на виклики сучасності, а в деяких випадках робити це більш глибоко і адекватно, ніж інші мистецькі практики»².

В цьому контексті важливим є розгляд творчості Уляни Креховець – художниці, іконописиці, дизайнерки, викладачки та очільниці проектів і програм Іконописної школи «Радруж» Українського Католицького Університету (УКУ), координаторки мистецьких проектів УКУ. Мисткиня живе та працює у Львові. Її іконографічні твори знаходяться у збірках приватних колекцій України, Європи, Америки, Канади, Англії та Австралії³.

Наразі створення сакрального живопису під час російсько-української війни висвітлено в працях С. Атлантової та О. Клименко⁴. Деякі аспекти впливу сучасних військових подій на іконотворчі процеси схарактеризовано у колективній монографії “The functioning

¹ Українські художники сакрального малярства кін. XX – поч. XXI ст. Київ, 2008. С. 12.

² Атлантова С., Клименко О. Ікони на ящиках з-під набоїв. Київ : Дух і Літера, 2021. С. 19.

³ INVISTA. Нескорена. Історії українських художниць та їхні картини, створені в перші 111 днів війни з росією з 24.02.22 по 14.06.22. Київ : Salutis, 2022. С. 59.

⁴ Атлантова С., Клименко О. Ікони на ящиках з-під набоїв. Київ : Дух і Літера, 2021. 152 с.

of culture and art during the war : Scientific monograph”⁵ та збірці II Міжнародної наукової конференції РМД Українського Вільного Університету⁶. Сакральні образи здебільшого галицьких митців, які було створені під час війни, представлено у каталозі «Contemporary Sacred Art / Сучасне сакральне мистецтво»⁷, виданому за партнерства Львівської національної академії мистецтв та IconArtGalery (м. Львів). У вищезгаданому виданні, а також у альбомі «INVICTA. Нескорена. Історії українських художниць та їхні картини, створені в перші 111 днів війни з росією з 24.02.22 по 14.06.22»⁸ частково розглядається креативний доробок Уляни Креховець.

Мета статті полягає в характеристиці творчості Уляни Креховець, з’ясуванні впливу російсько-української війни на мистецькі проекти та сакральні образи художниці, визначенні характерних сюжетів та творчих інновацій, появу нових іконографічних рішень та графічних замальовок – хронологічних скетчів.

1. Особливості творчості Уляни Креховець

Уляна Креховець (мал. 1) пише як традиційні ікони з використанням дошки, левкасу, сріблення, золочення, жовткової темпері з натуральними пігментами та іншими традиційними матеріалами, так і створює роботи, які вирізняє авторський стиль виконання (мал. 2). Також ізограф займається народним малярством на склі, створює ілюстрації, є авторкою проєктів церковних хоругов, постаменту «Доброго сина» у с. Добросин Жовківського району Львівської області та ін. Мисткиня є авторкою англомовного онлайн-курсу з іконопису на склі Ukrainian Reverse Glass Iconography⁹.

⁵ Горбань С. Вплив російсько-української війни на творчість Іконописної школи імені преподобного Порфирія Кавсокаливита. The functioning of culture and art during the war : *Scientific monograph*. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2024. Р. 63–88. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-418-4-4>

⁶ Горбань С. Сакральне мистецтво як свідок російсько-української війни. II International Scientific Student Conference at the Ukrainian Free University, Munich, Bavaria, 2024. Р. 87–95.

⁷ Бондар Л., Цимбаліста М. Contemporary Sacred Art / Сучасне сакральне мистецтво. Львів : Creative Publishing. 2024, 240 с.

⁸ INVICTA. Нескорена. Історії українських художниць та їхні картини, створені в перші 111 днів війни з росією з 24.02.22 по 14.06.22. Київ : Salutis, 2022. 144 с.

⁹ Бондар Л., Цимбаліста М. Contemporary Sacred Art / Сучасне сакральне мистецтво. Львів : Creative Publishing. 2024, 240 с.

Мал. 1. Львівська художниця Уляна Креховець

Секрети професійної майстерності Уляна Креховець опанувала під час навчання у Львівській Національній Академії Мистецтв (2005–2011 рр.) на кафедрі дизайнера-модельєра костюма та Українському Католицькому Університеті (2010–2013 рр.), де закінчила сертифіковану програму з іконографії та богослов'я ікони (Іконописна школа «Радуж» УКУ). З травня 2015 року і донині Уляна Креховець регулярно проводить майстер-класи з ікони на склі, як автентичної, так і за сучасними технологіями (понад 35 майстер-класів)¹⁰.

Мал. 2. Твори Уляни Креховець до повномасштабного вторгнення

¹⁰ Уляна Креховець. УКУ. Львів, 2014. URL: <http://radruzh.org/komanda/uljana-krehovets/> (дата звернення 08.05.2025).

Знаковим проектом Українського Католицького Університету для Уляни Креховець стала виставка «Віображення колекції. Як Іван Гречко красу шукав», присвячену збірці відомого львів'янина, громадського діяча та колекціонера Івана Гречка, яка дала початок музею УКУ. Куратором і креатором виставки виступив Роман Зілінко, координаторкою виставкового проекту – Уляна Креховець. Також до організації долучились Наталя Матлашенко і Світлана Тимків¹¹. Експозицію було розміщено у Центрі архітектури, дизайну та урбаністики «Порохова вежа» (мал. 3). На ній представлені українські ікони на склі та твори декоративно-ужиткового мистецтва з Гуцульщини й Покуття, живописні твори мистецького середовища Львова та Галичини ХХ століття розташовані в хронологічному порядку. Також представлений живопис мистецького середовища Львова та Галичини ХХ століття з колекції Гречка¹². 586 експонатів розповідають про унікальну колекцію та колекціонера, який її зібрав, а також про цілу епоху в українській історії та культурі. Уляна Креховець виступала у ролі координаторки виставкового проекту та також шукала красу разом з учасниками майстер-класів з написання ікони на склі за мотивами колекції Івана Гречка.

«Ця виставка приурочена до річниці смерті пана Івана і ювілею дарування колекції УКУ. Така ідея виходила від отця Богдана Праха та керівника відділу розвитку УКУ Андрія Курочки, – стверджує Уляна Креховець. – Коли ми її готували, то були вражені як масштабом колекції, так і масштабом колекціонера: пан Іван був всебічно зацікавленою ерудованою особою, активним громадським діячем та сподвижником відновлення Української греко-католицької церкви з великою кількістю знайомств по всьому світу. Його спадок – це цілий пласт для вивчення майбутніми дослідниками»¹³.

¹¹ Іл'їна М. Іван Гречко – патріот, людина-музей, учитель. Львів, 2023. URL: <https://archive.lvivpost.net/kultura/n/49586> (дата звернення 08.05.2025).

¹² Як Іван Гречко красу шукав? – у Львові відкрили унікальну виставку спадщини патріарха українського колекціонерства. Львів, 2023. URL: <https://ucu.edu.ua/news/yak-ivan-grechko-krasu-shukav-u-lvovi-vidkryly-unikalnu-vystavku-spadshhyny-patriarha-ukrayinskogo-kolektsionerstva/> (дата звернення 08.05.2025).

¹³ Куртяк. Л. Уляна Креховець малює ікони. Нью-Йорк, 2022. URL: <https://svoboda-news.com/svwp/уляна-креховець-малює-ікони/> (дата звернення: 01.12.2023).

**Мал. 3. Виставковий проект «Виображення колекції.
Як Іван Гречко красу шукав...»**

Творчою візитівкою Уляни Креховець стають авторські проекти ікон на склі – «Мої милі бози», та «Бозя в кишеньці» (найменші 5х5 см). Їх стиль, за визначенням самої художниці, – folk-art – наївне декоративно-ужиткове мистецтво. Маленькі фігурні іконки на склі в колекції під назвою «Мої милі Бози» (мал. 4) – це зменшені копії або наслідування ікон, які зберігаються в Музеї УКУ і є дарунком львівського мецената та колекціонера Івана Гречка Українському Католицькому Університету. Уляна Креховець задумала ці проекти як цільовий, якісний український сувенір-подарунок, свого роду місцевий «бренд», завдяки якому можна значно більше розповісти про глибинні локальні традиції та ментальності тут та за межами України. Неабияку роль відіграє й технологічна символічність цих ікон для сьогодення. Усі вони створені на склі, яке символізує крихкість і цінність нашого життя. «Мої милі бози» художниця передає на благодійні аукціони для підтримки армії, культури, освіти й медицини – чотири стовпа, які, на думку майстрині, допоможуть нам вистояти.

Згодом до цих проектів додався «Ангел на долоні» (мал. 5). Авторка так коментує нові ікони: «Якось у когось була потреба "маленької Бози":) так, щоб мати при собі, так щоб руцями було

мальоване, ексклюзивне і душевне, помістилося в долоньку і сховалося в кишеньку...»¹⁴.

Мал. 4. «Мої милі бозі» Уляни Креховець

З початком російської агресії, художниця почала писати кишенькові образи для наших воїнів, військових медиків та постраждалих внаслідок російсько-української війни.

¹⁴Art_uliana_krehovets. #бозя_в_кишеньці або #ангел_на_долоні. 2023.
URL: https://www.instagram.com/p/CpJBыkctVko/?utm_source=ig_web_copy_link&igsh=MzRIODBiNWFlZA== (дата звернення: 11.02.2024).

Мал. 5. «Ангел на долоні» Уляни Креховець

2. Вплив російсько-української війни на творчість Уляни Креховець

Продовжуючи свою працю в Іконописній школі «Радруж» Українського Католицького Університету, пані Уляна змогла допомогти великій кількості вимушених переселенців. Проводячи майстер-класи з іконописання та роблячи замальовки в укриттях, вона не лише висвітлювала події війни, а й давала можливість дітям та дорослим швидше адаптуватись до жорстокої реальності. Художниця називає цей досвід своєрідною молитву пензлем та способом терапії.

Спочатку ізограф «не знала, де себе подіти та що робити, коли почалася повномасштабна війна. Кинулася шукати бронжилети, шоломи, медикаменти і все можливе. А потім зрозуміла, що є відповідні люди, які це вже роблять налагоджено. Тому повернулася до того, що робила щоденно – організації майстер-класів, написання ікон. Подумала, що маємо грантовий проєкт, і хто, як не ці люди, що тимчасово знайшли прихисток в УКУ, є зараз нашою спільнотою. Можемо з ними поділитися вмінням написання ікони, як арттерапевтичним досвідом для переключення від своїх переживань, своєї уваги на щось інше»¹⁵.

Уляна Креховець працює як зі студентами УКУ, так і з людьми, які знайшли прихисток в університеті. Ікона на склі, на думку художниці, – це дуже добра мистецька терапія і саме зараз потрібна.

¹⁵ «Позбутися сірості, розпростати плечі, додати кольору і віри», – іконописиця Уляна Креховець. Львів, 2022. URL: <https://ugcc.ua/data/pozbutysya-sirosti-rozprostaty-plechi-dodaty-koloru-i-viry-ikonopysytsya-ulyana-krehovets-589/> (дата звернення: 11.02.2024).

Вона допомагає випустити агресію, проговорити-промалювати травматичний досвід¹⁶.

Впродовж перших трьох місяців війни воркшопи з іконопису на склі #іконописниймарафонуку__перетворилися на ірреальний фантастичний світ можливостей спокійно помолитися, помріяти, посподіватися, порефлексувати, переключитися, відпочити і набратися сил рухатись далі. 208 осіб, серед яких – тимчасово переміщені особи, волонтери, семінаристи, журналісти, гості колегіуму УКУ, @Львівська освітня платформа /Лідерство і Служіння – Leadership and Ministry/ – приймали участь у цій програмі¹⁷.

З початком повномасштабної війни в творчості багатьох художників сакрального живопису постають звернення до образу Богоматері Оранти з апсиди Софії Київської, відомої як «Непорушна», «Нерушима» чи «Незламна Стіна». Незважаючи на чисельні ворожі навали на Київ ще з часів Київської Русі, вівтарний образ Богоматері зберігся до нашого часу. «Вона стала символом незнищенності святині. Але, що є особливо цікавим: доля усього столичного Києва також нероздільно пов'язується з мозаїчною Богородицею Орантою. Ось, що говорить нам давнє повір'я, яке існує з княжих часів існує в Києві: «Доки в Святій Софії стоятиме Оранта – доти стоятиме й Київ»»¹⁸.

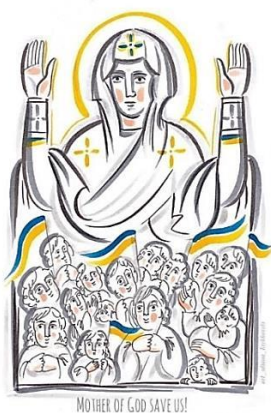
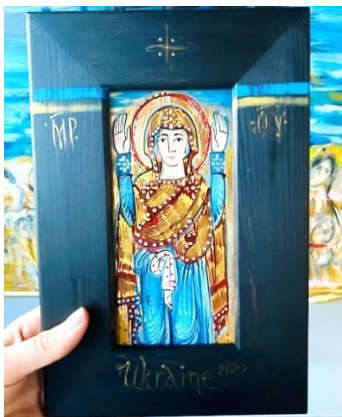
Уляна Креховець згадувала, що на початку війни вона дописувала всі ікони, бо було неможливо спати після новин. Жорстокі напади на Київ спонукали художницю написати в народній стилістиці ікону на склі «Богородиця Оранта» з апсиди Софії Київської¹⁹. Згодом Уляна Креховець під гаслами «Наша Оранта нас береже» та «Наша Оранта тримає наше небо» створює «Богоматір Оранту» і у вигляді графічних замальовок, і як традиційну українську ікону на склі, часто додаючи до них українську символіку (мал. 6).

¹⁶ Куртяк. Л. Уляна Креховець малює ікони. Нью-Йорк, 2022. URL: <https://svoboda-news.com/svwp/уляна-креховець-малює-ікони/> (дата звернення: 11.02.2024).

¹⁷ «Позбутися сірості, розпростати плечі, додати кольору і віри», – іконописиця Уляна Креховець. Львів, 2022. URL: <https://ugcc.ua/data/pozbutysya-sirosti-rozprostaty-plechi-dodaty-koloru-i-viry-ikonopysytsya-ulyana-krehovets-589/> (дата звернення: 11.02.2024).

¹⁸ Легендарна захисниця України. Київ : Свічадо, 2023. С. 22.

¹⁹ Куртяк. Л. Уляна Креховець малює ікони. Нью-Йорк, 2022. URL: <https://svoboda-news.com/svwp/уляна-креховець-малює-ікони/> (дата звернення: 11.02.2024).

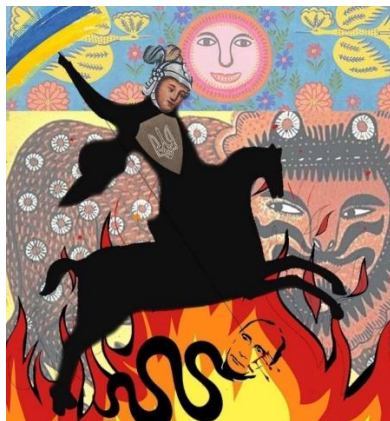

Мал. 6. «Наша Оранта нас береже» та «Наша Оранта тримає наше небо»

Під час війн актуалізується тема захисних властивостей сакральних образів, їх використання у якості оберегів. Небесним патроном Києва, поряд з Орантою, вважається Архангел Михаїл, якому підпорядковується небесне військо. Небесний покровитель Львова – святий Юрій Змієборець. Відповідно, сучасні митці, серед яких і Уляна Креховець, звертаються в своїй творчості до образів архістратиґа Михаїла та Юрія Змієборця. На одній з робіт львівська художниця зобразила св. Юрія з тризубом на щиті, а змія з обличчям Путіна (мал. 7). На тлі ікони можна побачити мотиви з творчості Марії Приймаченко, музей якої в Іванкові на Київщині був зруйнований російськими терористами. Часто твори, якими пані Уляна ділиться в соціальних мережах, супроводжуються короткими моліннями: «Нам допоможе святий Юр і Пречиста Мати... всі ангели й архангели, і всі наші світлі воїни, Небесна Сотня, всі воїни-герої всіх визвольних часів землі української, і всі звірята Марії Приймаченко здолати ту сатану земну з виводком своїм!!!!»²⁰.

Однією з ознак часу є поява чисельних локальних Мадонн. З'являються Українські Мадонни, Київська, Маріупольська, Херсонська, Гуцульська, Лемківська і т. ін. Тема Богородиці-Покрови, Заступниці, Берегині звучить в іконі «Богородиця – захисниця біженців».

²⁰ Art_ulyana_krehovets. Нам допоможе святий Юр і Пречиста Мати... 2022. URL: <https://www.instagram.com/p/CahvXJAN5Ed/?igsh=MXNlcjhnNHQ2dzc4Yw==> (дата звернення: 11.02.2024).

Мал. 7. Святі архістратих Михаїл та Юрій Змієборець

Відомий український каліграф Олексій Чекаль приймав участь у створенні останньої роботи. Митець так охарактеризував нову іконографію: «Я подумав: що у церковному мистецтві ми наїлися серйозних та суперпрофесійних мистецьких схем. Доброти й радості іноді не вистачає іконам, зробленим на канонах "сьома вода на киселі", які сліднують генеральним лініям "скреп" та сакральним нісенітницям, замість того щоб захищати й плакати над скривдженими, слабкими та тими, що тікають від Ірода й радіти звиягам над злом. Подивившись на таку ікону, яка у нас вийшла, не сум й аскеза в голові, а весела світла молитовна посмішка та сльози...»²¹.

Уляна Креховець погоджується з думкою, що зараз не час канонічних схем. В її творчості також з'являються «Українська Мадонна Годувальниця», «Українська Мадонна з Дитям», «Наш Спас Пантократор», «Ангел-українець», одяг яких прикрашений за влучним висловом художниці українською вишивкою пензлем або національною символікою (мал. 8). Іконописиця вважає, що Діві Марії пасує бути зараз поруч з українцями, в наших традиційних строях. В оформленні парних ікон українських Спаса та Богоматері використано орнаменти з вишивок двох різних етнографічних регіонів, як символ єднання двох різних родин в одну.

²¹ Chekal Oleksiy. Ukrainian Icon "Our Lady Protectress of Refugees" 2023. URL: https://www.instagram.com/p/CxKgfcIovVA/?utm_source=ig_web_copy_link&igsh=MzRlODBiNWFlZA== (дата звернення: 11.02.2024).

Показовою є поява «Української Мадонни»: «Сьогодні у Нью-Йорку хрестили маленьку Аркадію Оранту. Батьки дівчинки побажали аби на її першій іконі символічним кодом став орнамент їхнього вінчального рушника, і я вишила його пензликом на уставці ошатного рукава сорочки. Ця Українська Мадонна перетнула тисячі кілометрів, і з невеличкими траблами, але прибула вчасно в день хрещення! Вітаю маленьку Аркадію, батьків та родину з таким величним днем! І дуже тішуся, що наші традиції плекаються і живуть крізь роки і кордони»²².

Мал. 8. Українські Спас, Мадонни та янгол

З весни 2015 р. існує благодійний мистецький проект «Ікони на ящиках з-під набоїв». Його започаткували київські митці Олександр Клименко та Соня Атлантова. Основною ідеєю проекту, який згодом підхопило багато українських митців, є те, що автори через ікону, написану на ящиках з-під набоїв, хочуть представити перемогу життя над смертю²³.

²² Art_ulyana_krekhovets. Сьогодні у Нью-Йорку хрестили маленьку Аркадію Оранту. 2022 URL: https://www.instagram.com/p/CjvzD4bNAHs/?img_index=1 (дата звернення: 11.02.2024).

²³ Атлантова С., Клименко О. Ікони на ящиках з-під набоїв. Київ : Дух і Літера, 2021. С. 2.

Заснована у 2010 р. галерея ICONART (м. Львів) є унікальним простором, що спеціалізується на сучасному сакральному мистецтві²⁴. В галереї створили благодійний проект «Ікони рятують життя», кошти від якого були спрямовані на придбання пересувної станції забору крові (Blood-мобіля) для Львівського обласного центру служби крові. В рамках цього проекту митці також писали ікони на дошках з-під набоїв. На думку організаторів, такі ікони – символ боротьби та надії; твори, які не лише відображають емоції окремого свідка війни, а й уособлюють віру та силу, які допомагають долати складні випробування²⁵.

З 25 липня по 6 серпня 2023 року в ICONART тривала виставка, на якій були представлені твори багатьох художників-іконописців. До проекту «Ікона рятує життя» також долучилась і Уляна Креховець, написавши на дошках з-під набоїв «Покров», «Не плач, Рахиле...», «Нам допоможе св. Юр і Пречиста Мати ворога здолати» (мал. 9). Ідеєю твору «Не плач, Рахиле...» стали слова пісні і біблійний сюжет про плач матерів. "Не плач, Рахиле... Твої діти цілі, вони не вмирають, вони оживають у нових святинях..." присвячено кожній українській матері, що втратила дитину у цій клятій війні²⁶.

Мал. 9. Ікони на ящиках з-під набоїв Уляни Креховець

Мистецькою ознакою нашого часу стають сакральні образи та символи, що пишуться на воєнних артефактах, які виступають у якості основи для художнього твору. Серед таких творів не лише ікони

²⁴ Бондар Л., Цимбаліста М. Contemporary Sacred Art / Сучасне сакральне мистецтво. Львів : Creative Publishing. 2024, С. 9.

²⁵ Благодійний проект «Ікони рятують життя» 25.07 – 06.08.2023. 2023. URL: <https://www.instagram.com/p/CvFAy16NVmQ/> (дата звернення: 11.02.2024).

²⁶ Art_ulyana_krekhovets. «Не плач, Рахиле...» 2023. URL: <https://www.instagram.com/p/CvNpFfjtFsB/?igsh=MWF0dWF2cG9tbDJ1Ng==> (дата звернення: 11.02.2024).

на ящиках з-під набоїв, а й образи на гільзах, пластинах від бронежилетів і т. ін. На активній танковій броні Ульяною Креховець зображено білий рівнокінцевий хрест, який історично вважається хоругвою українського козацтва²⁷. Також рівнокінцевий хрест має назву "ката-комбний" або "знамення перемоги". В основу твору було покладено замальовку, яку художниця зробила поміж пленеру Варшава-Весола, та яка набула популярності в соцмережах. Скетч містить напис "Deus vult!" – з лат. "Божа воля". Хрест було зображено двічі, в результаті у Патріарха УГКЦ Святослава та Тернопільської бригади ЗСУ є вдячна згадка, в пам'ять про те, якими знаками українці борються зі злом (мал. 10).

Мал. 10. Хрест на танковій броні

3. Хронологічні скетчі Ульяни Креховець

Унікальною авторською знахідкою мисткині стають скетчі-замальовки з миттєвою реакцією на події російсько-української війни. Художниця створила цикл релігійних та світських графічних замальовок на тему війни в Україні War in Ukraine: Religion and Art. «Ці роботи стали для неї способом розповісти про те, що зараз болить в українців, а разом і про надію, віру та сакральність часу і подій»²⁸.

За свідченням Ульяни Креховець, вона «зрозуміла, що вже вичерпала себе на традиційних іконах та іконах на склі, що потрібне щось таке, що дасть можливість видати емоцію в найкоротший час. Почала робити графічні замальовки. Часто малювала в укритті. Брала з собою альбомчик і робила начерки маркерами: силуети, емоції, як люди виглядають в укритті, про що вони думають (...) Я раніше малювала фігурні

²⁷ Art_uliana_krekhovets/200-ий день повномасштабного вторгнення. 2022. URL: https://www.instagram.com/p/CiZ1dloN_jE/ (дата звернення: 11.02.2024).

²⁸ Бондар Л., Цимбаліста М. Contemporary Sacred Art / Сучасне сакральне мистецтво. Львів : Creative Publishing. 2024, С. 84.

маленькі іконки «Мої милі бозі». Зараз якось не малюються, бо мені не на часі... Ми з друзями ходили вчитися стріляти, розбирати і збирати Калашника [автомат], надавати першу домедичну допомогу. Так виникла замальовка «Мої милі бозі ідуть вчитися боронитися»²⁹ (мал. 11).

Під час війни художниця почала малювати мало не щодня іконографічні зарисовки того, що відбувається. Це була своєрідна хроніка війни в іконах. На переконання Уляни, художник, мистець в час війни – це той самий журналіст, який фіксує все явне, неявне, свідоме, несвідоме, все довкола. Тільки не словом, а зображенням. «Я відчуваю, що коли ми переможемо, а ми обов'язково переможемо, то рисунки багатьох художників, які працюють і документують ці події і настрої, стануть добрими нагадуваннями, залишать слід у культурі та мистецтві»³⁰.

Ізографії, за її словами, було важливим показати іконографічність всього, що відбувається: «Знаємо історію, коли Богородиця з маленьким Ісусом і Йосифом тікали до Єгипту, ховалися від знищення, переслідування. Це асоціюється з теперішнім часом. Всі жінки і діти, які зараз тікають, є повторенням тієї біблійної історії. На іконі "Втеча до Єгипту" зображують переважно Богородицю, яка сидить на осляті і везе маленького Христа. А в моєму трактуванні – це вантажна машина. Жінка з дитиною, які втікають з Маріуполя, з Чернігова, з Києва також уподібнюються до Богородиці з маленьким Христом. І втікають вони до Львова, Варшави, Берліна...»³¹.

Уляна Креховець, завдяки скетчам, викладала в соцмережі швидкі художні реакції на події війни. Приміром, вона творчо рефлексувала щодо сумних подій обстрілу наших міст, трагедію в Маріуполі, Кременчуці... (мал. 12). Один з багатьох терористичних актів північного сусіда – обстріл ТЦ «Амстор» у місті Кременчук 27.06.2022, під час якого загинула 21 людина, десятки отримали поранення. Характерно, що першою реакцією на цю трагічну подію стала замальовка художниці.

²⁹ Куртяк. Л. «Позбутися сірості, розпростати плечі, додати кольору і віри» – іконописиця Уляна Креховець. Львів, 2022. URL: <https://ugcc.ua/data/pozbutysya-sirosti-rozprostaty-plechi-dodaty-koloru-i-viry-ikonopysytsya-ulyana-krehovets-589/> (дата звернення: 11.02.2024).

³⁰ Куртяк. Л. Уляна Креховець малює ікони. Нью-Йорк, 2022. URL: <https://svoboda-news.com/svwp/уляна-креховець-малює-ікони/> (дата звернення: 11.02.2024).

³¹ INVICTA. Нескорена. Історії українських художниць та їхні картини, створені в перші 111 днів війни з росією з 24.02.22 по 14.06.22. Київ : Salutis, 2022. С. 84.

Мал. 11. «Мої милі бозі ідуть вчитися боронитися»

Також Уляна Креховець фіксує й успішні дії ЗСУ. Приміром, після часткового руйнування Кримського мосту 8 жовтня 2022, мисткиня створила графічну замальовку цієї події (мал.12), також з'явився скетч на звільнення Херсону. За словами львівської ізографки, того дня вона не мала з собою маркерів та альбому, та створювала скетч в смартфоні їдучи у маршрутці та отримуючи схвальні відгуки випадкового «чуввака зі сидіння»³²

Мал. 12. Скетчі-замальовки Уляни Креховець

Під час війни Уляна Креховець створює графічні замальовки до великих християнських свят, переосмислюючи сталу іконографію, вносячи в неї сучасний український контекст. На думку пані Уляни, мистецтво зараз перебуває в пошуку своєї ніші, і, відповідно, будуть відбуватись перегляди іконографічних тем. Ізограф в своїх роботах переосмислює традиційні іконографії відповідно до нашого часу та подій в країні. В «Трилогії Пасхи» та замальовках двонадесятих свят з'являються нові теми захисту українців від російської агресії, смутку

³² Хто, як не ми, спалим мости? 2022. URL: <https://www.instagram.com/p/CjcmjE2tcwJ/> (дата звернення: 11.02.2024).

за загиблими, сподівань на мир та перемогу не лише над смертю, а й ворогом (мал. 13).

Трилогія Пасхи

Стрітєння

Преображення

Вознесіння

Мал. 13. Нові іконографії художниці

Приміром, на одній із замальовок були зображені українці, що несуть Плащаницю, а їм допомагають воїни, закриваючи щитами процесію від російських ракет. В «Благовіщенні» іконописиця зобразила сферу на лоні Богородиці, яка вмістила всіх українців під покровом Матері Божої, що водночас символізує чергове Різдво нашої нації. Ангел сповіщає добру звістку: війна закінчиться й Україна переможе³³.

³³ Мар'ян О. «Культура має велику місію: показати, що твоє, а що – ні», – іконописиця Уляна Креховець. Львів. 2023. URL: https://risu.ua/kultura-maye-veliku-misiyu-pokazati-shcho-tvoye-a-shcho--ni--ikonopisicya-ulyana-krehovec_n144083 (дата звернення: 11.02.2024).

Скетчі Уляни Креховець завдяки соцмережам стали впізнаваними не лише в Україні, а й закордоном. За словами львівської іконописиці, вона точно не уявляла, що в грудні 2022 року в Дубліні відбудеться її пресоальна виставка на запрошення Української Церкви в Ірландії: «Мистецтво то таки цікава штука – можна успішно закінчити академію, знати добре анатомію чи рисунок (часом і викладати ці предмети), володіти однією з найцінніших технік темперного малярства, – а захопити увагу людей наївними дитячими _замальовками про абсурдність часу, про біль, сум, і велику надію і віру – що Хтось таки над нами усіма існує, нас сотворив і нас врятує. І правда восторжествує. І ми переможемо обов’язково! Але на шляху до тієї перемоги мусимо працювати на всіх фронтах, і достукуватися до світу у той спосіб, у який світ приймає і зачаровується нами. Так на перших місяцях війни мої замальовки поширювалися соцмережами, мейлами, ілюстрували доповіді вчених українців і їхніх колег закордоном. Таким чином отримала запрошення у країну, яка щедро приймала і приймає усіх постраждалих від варварської русні»³⁴ (мал. 14).

Мал. 14. Виставка творів Уляни Креховець у Дубліні на запрошення Української Церкви в Ірландії, грудень 2022 року

01.11–06.12.2023 році відбулася виставка «Війна. Начерки», на якій було представлено частину хронологічних скетчів масштабного вторгнення 2022 року авторства Уляни Креховець у музеї імені Шептицьких Церкви УГКЦ с. Прилбичі Львівської області. Це близько 40 робіт, які стали способом розповісти про те, що зараз болить в українців,

³⁴ War in Ukraine: Religion & Art. Ulyana Krekhovets. 2022. URL: https://www.instagram.com/p/CmARf5ONdAG/?img_index=1 (дата звернення: 11.02.2024).

а разом і про надію, віру й сакральність часу та подій³⁵. Частину начерків у лімітованій кількості можна придбати у формі одинарної листівки або комплекту листівок чи магнітів. Усі вилучені кошти будуть спрямовані на підтримку ЗСУ даною парафією. Таким чином, начерки були в Ірландії, частково демонструвались у Європі та Львові, а тепер у Прилбичах.

У 2024 році В Українському Католицькому Університеті відбулася виставка «Війна. Начерки. Сакральність щоденності» – «це серія графічних замальовок та начерків, які відображають сучасну дійсність та боротьбу українців з російськими загарбниками. Через кожну з них явно і неявно промовляє важливість кожного дня у контексті війни та людської екзистенції»³⁶.

Частину скетчів Уляни Креховець було опубліковано у альбомі «INVICTA. Нескорена. Історії українських художниць та їхні картини, створені в перші 111 днів війни з росією з 24.02.22 по 14.06.22». INVICTA. Нескорена – проект київського видавництва Салютіс та Чернігівського художнього музею імені Григорія Галагана. Це особисті історії 28 українських художниць та їхні картини, створені за перші 111 днів після нападу росії на Україну, з 24 лютого 2022 року по 14 червня 2022 року.³⁷

Стався в нагоді й ілюстраторський досвід Уляни Креховець. Редактори видання разом з мисткинею зуміли вдало фрагментувати емоцію з цілісної картини "100 днів війни, болю і тривоги" на обкладинці часопису «Патріярхат», 4 (492), 2022 р. (мал. 15). Редактори видання разом з мисткинею зуміли вдало фрагментувати емоцію з роботи "100 днів війни, болю і тривоги" на обкладинці видання³⁸.

³⁵ Мар'ян О. «Культура має велику місію: показати, що твоє, а що – ні», – іконописця Уляна Креховець. Львів. 2023. URL: https://risu.ua/kultura-maye-veliku-misiyu-pokazati-shcho-tvoye-a-shcho--ni--ikonopisicya-ulyana-krehovec_n144083 (дата звернення: 11.02.2024).

³⁶ «Моє служіння у часи війни у тому, щоб робити добре і щиро все, що вмію і там де я є». 2024. URL: https://www.instagram.com/p/C5GfHcmt_Mn/?img_index=9 (дата звернення: 11.02.2024).

³⁷ INVICTA. Нескорена. Історії українських художниць та їхні картини, створені в перші 111 днів війни з росією з 24.02.22 по 14.06.22. Київ: Salutis, 2022. 144 с.

³⁸ Патріярхат. Львів, 2022. Вип. 4 (492). URL: <https://www.patriyarkhat.org.ua/pomery-zhurnalu/4-491-2022/> (дата звернення: 09.05.2025).

Мал. 15. «100 днів війни, болі і тривоги» мисткині на обкладинці часопису «Патріархат», 4 (492), 2022 р.

ВИСНОВКИ

«Кожна сфера нашої культури несе на собі відбиток національного. Це стосується і сакрального мистецтва, зокрема іконопису. Українська ікона являє нам всю багатовікову, тернисту долю нашої нації, дає змогу зазирнути в глибину історії культури, церкви і держави»³⁹. Наразі російсько-українська війна залишається чи не головним викликом для нашого суспільства, остеронь неї не можуть залишатися й діячі культури. Мистецьке осмислення феномену війни, намагання говорити про неї засобами різних видів мистецтва, в тому числі сакрального, є характерною ознакою нашого часу.

Іконотворчі процеси, які відбуваються сьогодні в Україні та пов'язані з російсько-українською війною знаходять своє відображення і в творчості Уляни Креховець. Започатковані ще до повномасштабного вторгнення, мистецькі проекти «Мої милі бози», «Бозя в кишеньці», «Ангел на долоні» відіграють важливу роль в підтримці військових, вимушено переміщених осіб, а також благодійній діяльності. Ікони на ящиках з-під набоїв, письмо небесних патронів українських міст, арт-терапія, ікона на склі, поява нових іконографій та виставкова діяльність Уляни Креховець формують обличчя нової української ікони, сповненої національної ідентичності. Мистецькі проекти львівської художниці живо реагують на події сьогодення та привертають увагу до України за кордоном, працюють на її підтримку, передають зміст страшних подій, не завжди акцентованих в новинах чи соцмережах інших країн. Хронологічні скетчі масштабного вторгнення художниці є не лише оригінальною авторською знахідкою, а й унікальним свідком війни.

³⁹ Українські художники сакрального малярства кін. XX – поч. XXI ст. Київ, 2008. С. 14.

Таким чином, можна підсумувати, що сьогодні Уляна Креховець йде у мейнстрімі іконотворчих процесів не лише Галичини, а й України в цілому, формуючи нові наративи, які виражають рефлексію щодо подій російсько-української війни, та емпатію стосовно постраждалих внаслідок російської агресії. Творчі проекти художниці збагачують українське сакральне мистецтво, стаючи важливим мистецьким документом часу.

АНОТАЦІЯ

В статті здійснено спробу аналізу впливу російсько-української війни на сакральне мистецтво сьогодення на прикладі творчості львівської художниці Уляни Креховець. Схарактеризовано основні етапи та особливості творчості мисткині. Розглянуто авторські проекти «Мої милі бозі», «Бозя в кишеньці» та «Ангел на долоні». Описано іконотворчу та виставкову діяльність пов'язану з Українським Католицьким Університетом. Визначено основні теми творів та появу нових іконографій. Розглянуто хронологічні скетчі художниці – серію графічних замальовок та начерків, як швидку реакцію на трагічні події війни та спосіб їх фіксації. Підкреслено важливість появи нових мистецьких документів часу, які відображають сучасну дійсність та боротьбу українців з російськими загарбниками.

Література

1. Українські художники сакрального малярства кін. XX – поч. XXI ст. Київ, 2008. С. 12.
2. Атлантова С., Клименко О. Ікони на ящиках з-під набоїв. Київ: Дух і Літера, 2021. С. 19.
3. INVISTA. Нескорена. Історії українських художниць та їхні картини, створені в перші 111 днів війни з росією з 24.02.22 по 14.06.22. Київ: Salutis, 2022. С. 59.
4. Атлантова С., Клименко О. Ікони на ящиках з-під набоїв. Київ : Дух і Літера, 2021. 152 с.
5. Горбань С. Вплив російсько-української війни на творчість Іконописної школи імені преподобного Порфирія Кавсокаливита. The functioning of culture and art during the war : Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2024. P. 63–88. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-418-4>
6. Горбань С. Сакральне мистецтво як свідок російсько-української війни. II International Scientific Student Conference at the Ukrainian Free University, Munich, Bavaria, 2024. P. 87–95.
7. Бондар Л., Цимбаліста М. Contemporary Sacred Art / Сучасне сакральне мистецтво. Львів : Creative Publishing. 2024, 240 с.

8. INVICTA. Нескорена. Історії українських художниць та їхні картини, створені в перші 111 днів війни з росією з 24.02.22 по 14.06.22. Київ : Salutis, 2022. 144 с.

9. Бондар Л., Цимбаліста М. Contemporary Sacred Art / Сучасне сакральне мистецтво. Львів : Creative Publishing. 2024, 240 с.

10. Уляна Креховець. УКУ. Львів, 2014. URL: <http://radruzh.org/komanda/uljana-krehovets/> (дата звернення 08.05.2025).

11. Іл'їна М. Іван Гречко – патріот, людина-музей, учитель. Львів, 2023. URL: <https://archive.lvivpost.net/kultura/n/49586> (дата звернення 08.05.2025).

12. Як Іван Гречко красу шукав? – у Львові відкрили унікальну виставку спадщини патріарха українського колекціонерства. Львів, 2023. URL: <https://ucu.edu.ua/news/yak-ivan-grechko-krasu-shukav-u-lvovi-vidkryly-unikalnu-vystavku-spadshhyny-patriarha-ukrayinskogo-kolektsionerstva/> (дата звернення 08.05.2025).

13. Куртяк. Л. Уляна Креховець малює ікони. Нью-Йорк, 2022. URL: <https://svoboda-news.com/svwp/уляна-креховець-малює-ікони/> (дата звернення: 01.12.2023)

14. Art_ulyana_krehovets. #бозя_в_кишеньці_або_#ангел_на_долоні. 2023. URL: https://www.instagram.com/p/CpJBykctVkO/?utm_source=ig_web_copy_link&igsh=MzRIODBiNWFlZA== (дата звернення: 11.02.2024).

15. «Позбутися сірості, розпростати плечі, додати кольору і віри», – іконописця Уляна Креховець. Львів, 2022. URL: <https://ugcc.ua/data/pozbutysya-sirosti-rozprostaty-plechi-dodaty-koloru-i-viry-ikonopysytsya-ulyana-krehovets-589/> (дата звернення: 11.02.2024).

16. Куртяк. Л. Уляна Креховець малює ікони. Нью-Йорк, 2022. URL: <https://svoboda-news.com/svwp/уляна-креховець-малює-ікони/> (дата звернення: 11.02.2024).

17. «Позбутися сірості, розпростати плечі, додати кольору і віри», – іконописця Уляна Креховець. Львів, 2022. URL: <https://ugcc.ua/data/pozbutysya-sirosti-rozprostaty-plechi-dodaty-koloru-i-viry-ikonopysytsya-ulyana-krehovets-589/> – (дата звернення: 11.02.2024).

18. Легендарна захисниця України. Київ: Свічадо, 2023. С. 22.

19. Куртяк. Л. Уляна Креховець малює ікони. Нью-Йорк, 2022. URL: <https://svoboda-news.com/svwp/уляна-креховець-малює-ікони/> (дата звернення: 11.02.2024).

20. Art_ulyana_krehovets. Нам допоможе святий Юр і Пречиста Мати... 2022. URL: <https://www.instagram.com/p/CahvXJAN5Ed/?igsh=MXNlcjhnNHQ2dzc4Yw==> (дата звернення: 11.02.2024).

21. Chekal Oleksiy. Ukrainian Icon "Our Lady Protectress of Refugees" 2023. URL: https://www.instagram.com/p/CxKgfCIovVA/?utm_source=

ig_web_copy_link&igsh=MzRlODBiNWFlZA== (дата звернення: 11.02.2024).

22. Art_ulyana_krekhovets. Сьогодні у Нью-Йорку хрестили маленьку Аркадію Оранту. 2022 URL: https://www.instagram.com/p/CjvzD4bNAHs/?img_index=1 (дата звернення: 11.02.2024).

23. Атлантова С., Клименко О. Ікони на ящиках з-під набоїв. Київ : Дух і Літера, 2021. С. 2

24. Бондар Л., Цимбаліста М. Contemporary Sacred Art / Сучасне сакральне мистецтво. Львів : Creative Publishing. 2024, С. 9

25. Благодійний проект «Ікони рятують життя» 25.07 – 06.08.2023. 2023. URL: <https://www.instagram.com/p/CvFAy16NVmQ/> (дата звернення: 11.02.2024). Art_ulyana_krekhovets. «Не плач, Рахиле...» 2023. URL: <https://www.instagram.com/p/CvNpFfjtFsB/?igsh=MWF0dWF2cG9tbDJ1Ng> == (дата звернення: 11.02.2024).

26. Art_ulyana_krekhovets/200-ий день повномасштабного вторгнення. 2022. URL: https://www.instagram.com/p/CiZ1dloN_jE/ (дата звернення: 11.02.2024).

27. Бондар Л., Цимбаліста М. Contemporary Sacred Art / Сучасне сакральне мистецтво. Львів : Creative Publishing. 2024, С. 84.

28. Куртяк. Л. «Позбутися сірості, розпростати плечі, додати кольору і віри» – іконописиця Уляна Креховець. Львів, 2022. URL: <https://ugcc.ua/data/pozbutysya-sirosti-rozprostaty-plechi-dodaty-koloru-i-viry-ikonopysytsya-ulyana-krehovets-589/> (дата звернення: 11.02.2024).

29. Куртяк. Л. Уляна Креховець малює ікони. Нью-Йорк, 2022. URL: <https://svoboda-news.com/svwp/уляна-креховець-малює-ікони/> (дата звернення: 11.02.2024).

30. INVICTA. Нескорена. Історії українських художниць та їхні картини, створені в перші 111 днів війни з росією з 24.02.22 по 14.06.22. Київ : Salutis, 2022. С. 84.

31. Хто, як не ми, спалим мости? 2022. URL: <https://www.instagram.com/p/CjcmjE2tcwJ/> (дата звернення: 11.02.2024).

32. Мар'ян О. «Культура має велику місію: показати, що твоє, а що – ні», – іконописиця Уляна Креховець. Львів, 2023. URL: https://risu.ua/kultura-maye-veliku-misiyu-pokazati-shcho-tvoye-a-shcho--ni--ikonopisicya-ulyana-krehovec_n144083 (дата звернення: 11.02.2024).

33. War in Ukraine: Religion & Art. Ulyana Krekhovets. 2022. URL: https://www.instagram.com/p/CmARf5ONdAG/?img_index=1 (дата звернення: 11.02.2024).

34. Мар'ян О. «Культура має велику місію: показати, що твоє, а що – ні», – іконописиця Уляна Креховець. Львів, 2023. URL: https://risu.ua/kultura-maye-veliku-misiyu-pokazati-shcho-tvoye-a-shcho--ni--ikonopisicya-ulyana-krehovec_n144083 (дата звернення: 11.02.2024).

35. Моє служіння у часи війни у тому, щоб робити добре і щиро все, що вмію і там де я є». 2024. URL: https://www.instagram.com/p/C5GfHcmt_Mn/?img_index=9 (дата звернення: 11.02.2024).

36. INVICTA. Нескорена. Історії українських художниць та їхні картини, створені в перші 111 днів війни з росією з 24.02.22 по 14.06.22. Київ: Salutis, 2022. 144 с.

37. Патріярхат. Львів, 2022. Вип. 4 (492). URL: <https://www.patriyarkhat.org.ua/nomery-zhurnalu/4-491-2022/> (дата звернення: 09.05.2025).

38. Українські художники сакрального малярства кін. XX – поч. XXI ст. Київ, 2008. С. 14.

Information about the author:

Horban Serhii Ivanovych,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Member of the Iconography workshop “Tetramorph”

65B, Kyivska Str., Kremenchuk, 39600, Ukraine